

Beskärning av kläng- och klätterväxter

När murgrönan växer på husfasader måste den beskäras årligen för att kunna hållas på plats.

Genom att kontinuerligt beskära de prydnadsklängväxter som behöver beskäras, kan man hålla dem vackra och i god tillväxt under lång tid. En klängväxts växtsätt och placering avgör hur mycket man behöver beskära den. Klängväxter som används som marktäckare behöver nästan aldrig beskäras. Klängväxter som växer i större, etablerade träd eller buskar behöver väldigt sällan beskäras. Klängväxter, som växer i spaljéer eller mot hus, behöver däremot ofta beskäras, ibland så ofta som varje år.

Olika växtsätt

Kläng- och klättrväxter har olika sätt att hålla sig fast på underlaget. Spärr- och hakklättrarna håller sig fast genom att bilda långa, oförgrenade skott, som sedan bildar sega sidogrenar och nedåtriktade taggar. De är enklast att beskära och sköta om de placeras i större spaljéer. Exempel är klätterrosor och björnbär.

Rotklättrarna tar sig upp med hjälp av särskilda sugrötter som bildas på rankorna. Denna typ av klättrväxt passar bäst som marktäckare eller friväxande i större träd. Exempel är klätterhortensia och murgröna.

Slingerväxterna klättrar genom att slingra sig kring sitt stöd, motsols eller medsols. Dessa växter passar bäst i spaljé eller pergola. Exempel är pipranka och kaprifol.

Växter inom gruppen klängeväxter har olika sätt att hålla sig fast. En del bildar bladklängen med vilka de håller sig fast. Andra bildar skottklängen. Vissa bildar även häftskivor längst ut på klängena. Bladklängeväxter, som klematis, är lättast att sköta när de växer i spaljéer eller större buskar. Skottsklängeväxter, som vildvin, är enklast att sköta om de får växa på ett staket/plank eller på en trädstam.

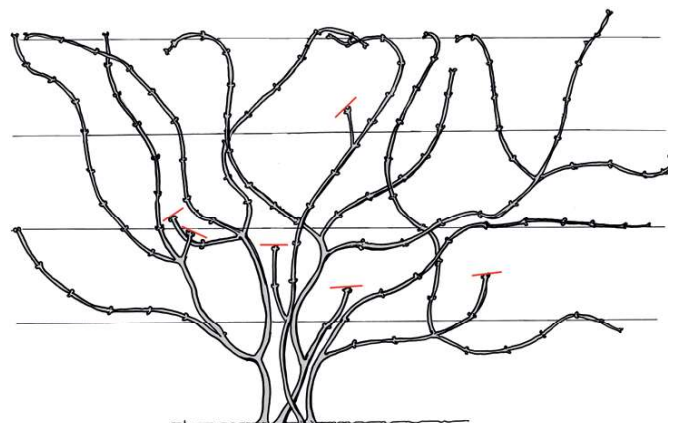
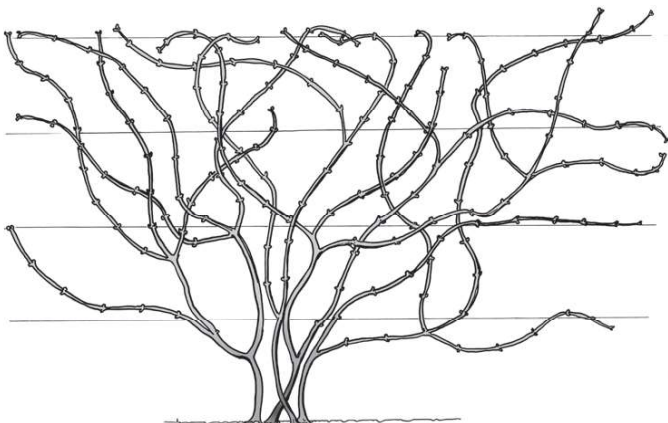
Klematis (*Clematis* sp.)

Ur beskärningssynpunkt delas klematissläktet in i tre grupper.

Grupp 1 är klematisar som blommar tidigt på säsongen. De har med andra ord anlagt sina blommor redan under sensommaren året före. Dessa sorter ska beskäras direkt efter blomningen. Ofta

Klematisen 'Pink Perfume' är ett exempel på klematis som tillhör beskärningsgrupp 1.

Exempel på hur en klematis från beskärningsgrupp 2 kan se ut före och efter beskärning.

växer de ganska svagt, så enbart en lättare putsning av döda grenar och långa skott behövs. Skulle plantan vara stor och risig, kan man göra en kraftigare beskärning in på grövre stammar direkt efter blomningen.

Grupp 2 är lite krångligare. Dessa klematissor blommar tidigt på våren och sedan blommar de om på sensommaren. De blommar både på äldre skott och årsskott. Är plantan vital putsar du den tidigt på våren, när knopparna börjar svälla. Klipp bort alla döda skott och gallra sedan bland de kvarvarande. Då blommar den både vår och sensommar. Skulle plantan vara risig och tät, är det oftast bäst att klippa ner den till 20–30 centimeter över marken tidigt på våren. Då förlorar man vårblomningen det året. Kommande år gallras skotten varje vår.

Grupp 3 är klematisar som börjar blomma i juli eller senare. De sorterna bildar blommor på årsskotten och beskärs på samma sätt som perenner och humle. Man klipper ner dem till 5–10 centimeter över marken tidigt varje vår.

Kaprifol (*Lonicera* sp.)

Kaprifol är en slingerväxt som gärna blir kal nertill. För att motverka det och få en vacker blomning över hela växten varje år, ska man gallra och korta in några rankor varje senvinter–vår. Beskärningen kan påbörjas året efter plantering. Ta bort 20–30 procent av alla rankor. Beskär dem cirka 10–20 centimeter över marken. Tycker man att det är svårt att gallra och ta bort rankor från plantan, kan man istället göra en föryngringsbeskärning vart åttonde år. Klipp då ner alla rankor tidigt på våren till 10–20 centimeter över marken. Därefter får plantan växa fritt, tills det är dags att beskära den igen.

Klätterhortensia (*Hydrangea anomala* ssp. *petiolaris*)

Klätterhortensian behöver normalt sett inte beskäras om den används som marktäckare eller får klättra fritt i träd, men sitter plantan fast mot en husvägg, är beskärning nödvändig. Årsskotten behöver ofta kortas in för att växten ska kunna hållas på önskad yta och inte krypa in under takpannor eller genom fönsterspringor. Den beskärningen görs regelbundet under växtsäsongen eller varje höst–tidigvinter. Klätterhortensian blöder om den beskärs sent på våren. När plantan börjar bli gam-

mal och har bildat många blomskott som hänger ut från stammarna, som sitter fast på underlaget, kan en beskärning av blomskotten bli nödvändig. Den beskärningen görs som en säkerhetsåtgärd för att stammarna inte ska dras loss från underlaget. Det är svårt att säga ett tidsintervall för denna beskärning, då allt beror på hur bra plantan växer. Men finns det många skott som hänger ut mer än 30 centimeter från plantan, bör de kortas in till huvudstammarna. Det görs på hösten.

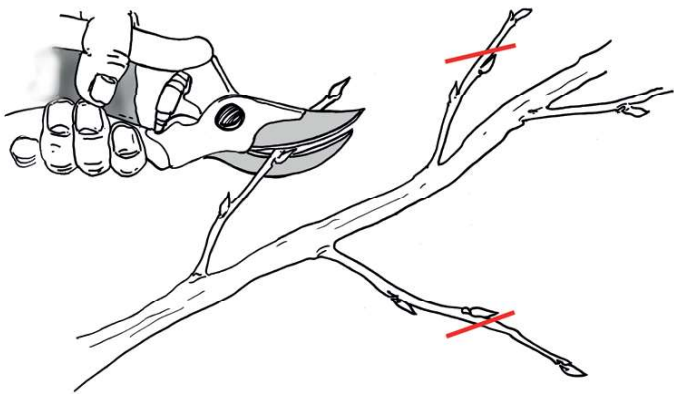
Storbladig murgröna (*Hedera hibernica*)

Murgrönans beskärningsbehov liknar klätterhortensians. Växer murgrönan i ett mindre träd kan beskärning bli nödvändig, annars kan murgrönan kväva trädet. Ser man att murgrönan börjat ta över alla grenar i trädet och skymma trädets blad, är det dags att beskära tillbaka murgrönan. Ta bort murgrönans alla rankor, som växer ut i trädkronans ytterkanter. Ju mer som klippas bort, desto längre tid tar det innan murgrönan börjar konkurrera med trädet om solljuset igen. Klättrar murgrönan på en husvägg eller ett plank är beskärning ofta nödvändig. Rankor som växer ut åt oönskat håll, måste klippas bort omgående eller i alla fall en gång per år, innan de hinner suga sig fast på underlaget. Får rankorna växa fast blir det fula märken när de rycks bort. När plantan går från ungdomsstadiet till vuxenstadiet utvecklas blomskott från stammarna, som sitter fast på underlaget. Blomskotten hänger ut från plantan och kan dra loss stammarna från underlaget, om de får växa fritt. Därför bör de klippas bort vartannat eller vart tredje år. På större ytor görs denna beskärning med hjälp av häcksax. Murgrönan beskärs på senvintern eller under tidig vår.

Blåregn (*Wisteria sinensis*)

Blåregn behöver en spaljé eller liknande för att kunna klättra. Blåregn är dessutom en kraftigväxande klängväxt, vilket gör att regelbunden beskärning ofta är nödvändig. Annars blir växten för stor. För att beskärningen inte ska påverka blomningen negativt, är det viktigt att beskära på rätt sätt. Beskärningen delas upp i en sommarbeskärning och en vinterbeskärning.

På sommaren pinceras alla nya skott så att de får en längd av 30 centimeter. Det kommer nya skott under hela säsongen, så man behöver pin-

Det räcker att spara två till tre knoppar per skott när blåregn vinterbeskärs.

cera flera gånger, under juli och augusti. Ska blåregnet växa åt ett håll pincerar man inte de rankor, som växer åt det hållet. Viktigast är egentligen att skotten kortas in, så att plantan inte tar över ytan den växer på eller blir för tung, så den lossnar från sitt underlag.

Vinterbeskärningen går till så, att alla årsskott beskärns. Normalt sparas 2–3 knoppar per årsskott. Skulle det bli för täta partier med skott efter ett antal år, går det att beskära bort hela partier med skott ända in till huvudstammarna. Både vinter- och sommarbeskärning gynnar blombildningen. På amerikanskt blåregn (*Wisteria frutescens*), som är remonterande (blommar flera gånger), beskär du årsskotten (spara 2–3 knoppar), efter avslutad blomning.

Kameleontbuske (*Actinidia kolomikta*)

Kameleontbusken behöver i regel aldrig beskärns. Men skulle växten bli för stor, eller hänga för mycket ut från spaljén den växer på, kan en beskärning bli aktuell. Bäst är att klippa bort enstaka rankor och på så vis minska ner växten. Det går även att föryngra växten genom en radikal beskär-

ning, där alla rankor klipps ner till 30 centimeter över marken. Kameleontbusken beskärns under JAS-perioden (juli–september) eller på hösten. Växten kan blöda kraftigt vissa år.

Klättevildvin

(*Parthenocissus quinquefolia*)

Klättevildvin är kraftigväxande och behöver beskärns, om den växer på husfasader eller liknande. Rankorna växer snabbt fast i underlaget. Därför bör rankor som växer åt oönskat håll tas bort varje år. Bildas det många rankor som hänger ut från de grövre, äldre stammarna, bör rankorna kortas in till huvudstammarna vart tredje år. Om rankorna får vara kvar, kan stora partier dras loss från underlaget. Vill du inte ha grova stammar på fasaden, beskär du vildvinet 20 centimeter över marken varje senvinter. Normalt sett hinner växten växa 3–4 meter på en säsong.

Övriga klänge-/klätteväxter behöver sällan beskärns. Skulle växten bli för stor eller växa åt oönskat håll, kan du alltid ta bort enstaka rankor och skott. Ur beskärningssynpunkt grupperas klängrosor till gruppen rosor.

Litteratur

Beskärning av prydnadsväxter. Gustaf Alm. Natur och Kultur. 1996
Beskärningsboken. Klaus Vollbrecht, Gustaf Alm, Han Veltman. Natur och Kultur. 2011
www.hogaboke.com/index.php/plantering-och-beskaerningsrad

Text: HENRIK BODIN

Foto: LISE-LOTTE BJÖRKMAN och HENRIK BODIN

Illustrationer: INGER EKREM

